

Fjørtoft med tungt bidrag til okkupasjonshistorien

Under det regionlitterære seminaret i Narvik 1998 holdt forfatteren Kjell Fjørtoft et foredrag som vi ser på som et av de aller beste bidrag til norsk okkupasjonshistorie. «FOLK OG LAND» har fått forfatterens tillatelse til å gjengi hans manuskript som inneholder kraftig «krutt» i den stadig vedvarende debatt om hvem som egentlig forvalter sannheten om krigen i Norge og påfølgende år.

Det er en relativt enkel oppgave å skrive om krigen i Norge så lenge en bare holder seg til det grunnopplegg eldres historikere har staket opp i ly av Hjemmefronten. Men legges det frem nye opplysninger med nye vinklinger og kontroversielt materiale som utfyller den historie som allerede er blitt

skrevet, da blir det bråk som ofte ender i den reneste storm. De fleste endringer - selv mindre - blir som oftest mottatt med motstand i store deler av det historiske miljø. Men etter 17 bøker - derav 10 som omhandler krigen i Norge - blir en mer eller mindre immun både mot sterk kritikk og ren utskjel-

ling. Begge deler kan for øvrig være litt av en opplevelse på sin måte.

Noen mener alltid å eie historien. Men verden har gått raskere fremover i de senere år. Yngre historikere som er kommet til med sin iboende kraft og utålmodighet, er blitt langt mer kritiske i sitt forhold til hva som er blitt skrevet i de første 20-30 etterkrigsår. De er i motsetning til eldre historikere villige til å bruke også «landssvikeren» - taperen i krigen - som kilde. Noe som har ført til store endringer i det ferdige resultat. Det som var god latin før, er ikke det lenger. Også den historiske verden hjemme i Norge har utviklet seg og har dermed også endret seg på flere viktige punkt. Men ikke alle hilser denne utvikling like velkommen. Da «Dramaet på Arnøy» og «Lille-Moskva» kom ut i 1981 og 1983 ble jeg i noen år fremover i enkelte kretser i det historiske miljø karakterisert som «kommunist». Og det ble sagt at jeg var «rød».

Senhøsten 1940 flyktet et hundretalls nordmenn med fiskebåter fra Øst-Finnmark over til Fiskerhalvøya og Sovjet. 45 av dem lot seg verve som partisaner og ble opplært av Nordflåten og NKVD. 26 av dem var fra Kiberg-området. De ble landsatt fra ubåter langs kysten av Finnmark og Nord-Troms der de lå i tremannsgrupper i fjellhuler og

sendte meldinger om skips-trafikken over til moder-stasjonen i Murmanskfjorden. De frøs og slet helvete med store tap.

Bare 17 av de 45 overlevende krigen. Men når de overlevende kommer tilbake til sine hjemsteder i Øst-Finnmark sommeren og høsten 1945, venter Overvåkingspolitiet og Den militære etterretningstjeneste på dem. I årene etter krigen ble de overvåket og sett på som spioner. Telefoner ble avlyttet. Samtidig var nære naboer faste informanter for de hemmelige tjenester. Den kalde krig ble kaldere. Partisanene og deres familier ble utsatt for et sterkt press som de ble påtvunget å måtte leve med. De fleste av dem ble med årene klar over hva som skjedde bak ryggen på dem. Så sent som mot slutten av 1980-årene var noen av den lille håndfull gjenlevende partisaner inne til sine siste politiavhør. Fortsatt hang mistanken ved dem. Var de likevel spioner for Sovjet?

En dag ringer Kongens kanseli for å få opplysninger

om partisanerene. Da fikk jeg mot taushetsløfte vite at Kong Harald hadde planlagt å legge ned blomster på minnestøtten i Kiberg over de partisaner som hadde gitt sine liv under krigen. Og jeg visste at det nå endelig var over. Visste at nå fikk i alle fall de gjenlevende partisaner sin offentlige oppreising og dermed sin fred. Kong Harald ba om unnskyldning på vegne av det norske folk for den trakassering og stigmatisering de opp gjennom alle år etter krigen hadde vært utsatt for fra samfunnet side. Det var ord i siste øyeblikk fra en konge.

Etterpå har jeg aldri vært omtalt som «kommunist» eller «rød».

Mange har over mange år villet vite hvor kildematerialet til de to bøkene kommer fra. Her er svaret. Mot slutten av krigen lærte amerikanerne opp spesialstyrker som bare hadde én oppgave: Å følge stormtroppene etter hvert som disse rykket frem. På forhånd var det forarbeidet hendige spesialkasser

Forts. side 8 ➤

Den norske kirkes gave til Island

VAR GRUNNLAGET FOR SOLKORSET

En kopi av et av middelalderens hovedverker, Olavsfrontalet, var den norske kirkes gave til Islands 1000-års jubileum.

Frontalet er plassert i Haltdalen stavkirke som var det norske folks gave til Island.

«Aftenposten» skriver den 11. juli:

Olavsfrontalet har en noe usikker historie. Det stammer fra 1310, men det er ukjent hvor det først var i bruk. Men det kan stamme fra Haltdalen kirke. Originalen oppbevares i dag i Nidarosdomen, dit det kom i 1930, etter i ha vært i København siden 1691.

Et frontale er et «trebilde» som ble satt på forsiden av alterbordet. Olavsfrontalet viser helgenkongen Olav i midten, og han er omgitt av fire bilder som viser legendens liv. Det måler 96 ganger 108 cm.

Minister Pryts kan i «Fritt Folk» den 17. mai 1943 fortelle mer:

Som De vet, forsvant en hel del herlig norsk kunst sydover til København under dansketiden. Blant disse ting var også et antemensale - forstykket til et alter, som en gang tidlig i middelalderen hadde stått i en trøndersk kirke.

Ved 900-års jubileet for slaget på Stiklestad i 1930, fant danskene ut at de ville gjøre en urett god igjen. De sendte antemensalet som en gave til det norske folk. Dette antemensale står no i oktogonen i Trondheims domkirke. - I et lite kapell bakenfor bøyalteret. Det ansees vistnok for å være malt en gang i 1200-tallet, ikke så mange generasjoner etter Stiklestad. Og man kan gå ut fra at skjoldmerkene på dette antemensale er pry-

Forts. side 6 ➤

Kong Haakon våren 1940

Av Obl.phiol. Anton Olstad

Aftenposten har 16. mai to interessante leserbrev om dette.

Først litt pirk. «Rømme» er et belastet ord. Nygaardsvold bruker ordet «flukt» i sin bok. Ruge avslår å bli med regjeringen til England fordi, sier han, han da vil være en «flyktende general». Han maker det slik at Fleischer må reise isteden.

Da restene av 2.divisjon og de britiske halvbatalljoner hadde det hardt under tyske flyangrep i Molde-Åndals-

nes, sendte admiralitet i London telegram til flåtesjefen i området: HM^s regjering har besluttet at HM kongen av Norge og hans følge skal evakueres når de siste allierte tropper forlater Moldeområdet. En krysser vil komme til Molde om kvelden 29. april. De må ikke falle i tyskernes hender.

Den 28. april kapitulerte oberst Dahl innestengt i Gausdal. Ruge ville ikke skjønne at Loenvei gjennom Espedalen ikke eksisterte på vinterføre. Den 29. april

Forts. side 2 ➤

Kampen for Norge

DEL 1

Av EL., Oslo

Det var et større antall krigs-frivillige nordmenn som deltok på de forskjellige fronter under den annen verdenskrig. Alle hadde de som mål å berge og sikre Norges frihet og selvstendighet i et samarbeidende Europa.

Innsatsen til de nordmenn som under den tyske okkupasjon representerte motstandsbevegelsen i inn- og utland, er nærmere omtalt i min artikkel benevnt «Hjemmefront og Utefront». Jeg gjennomgår her professor Anders Chr. Gogstads bok med tittel: «Slange og Sverd.»

Forandlingen til følgende artikkel er et program i TV 2 straks før påske (18.04.00): «Sånn er livet.» I introduksjonen av dette program skulle man ta for seg begrepet svik og svikere, herunder ble det annonsert at de skulle intervju tre landssvikere. Det ble bl.a. nevnt en av Jesu Disipler, Judas Iskariot, som forrådde ham, sønn av Simon fra byen Kirijjot i Judea. Etter dette svik angret Judas og tok sitt eget liv.

De tre landssvikere viste seg å være tre frontkjemper, som svarte beskjedent og nøkternt på hva som lå til grunn for deres fronttjeneste.

Her kan suppleres følgende:

15.000 nordmenn meldte seg til fronttjeneste og 7.000 av dem kjempet på Finskefronten og Østfronten under den annen verdenskrig. 1.000 av 7.000 falt. Sårprosenten var skremmende - mange var opptil 5-6 ganger ut og inn på lasarett. Svein Blindheim, tidligere major, i kompani Linge i det tysk-kuperte Norge, tror at vi kan fastslå at ingen nordmann noen sinne har opplevd så hårde kamper med så store tap som disse 7000.

Generalmajor Wilhelm Hansteen skrev i et forord til en bok om frontkjemperne, utgitt i 1972, bl.a. følgende: «De norske frontkjempernes deltagelse i krigen på østfronten var mer omfattende enn jeg tror folk flest er på det rene med.»... «Noe må man også føre opp på plussiden i regnskapet for at disse karene var villige til å ofre livet og ta alle frontlivets lidelser og påkjenninger for det de den gang trodde på. Forholdsvis mange av dem bragte offeret.»

«Valgte Tyskland av frykt for Russland.» Dette er overskriften i Aftenposten for 13.10.-92 i f.m. anmeldelse av ny bok om Vidkun Quisling av h.r.advokat Hans B. Myhre. Quisling forteller her hvorfor han hadde handlet som han gjorde: «Jeg har alltid vært anglofil, men etter det jeg opplevde i Russland i 20-

årene, var jeg redd for at bolsjevikene også skulle overta resten av Europa. Jeg mente England var for svak til å stå imot. Tyskerne var de eneste som kunne stoppe dem. Derfor satset jeg på Tyskland.»

Profesør dr.med. Randolph Alnæs, Oslo, hadde et innlegg om krigsfrivillige i Aftenposten, datert 02.11.-93.

Et utdrag:

«For å kjempe på finsk side i vinterkrigen måtte nordmenn verve seg gjennom det svenske forsvar. I fortsettelseskrigen var den eneste mulighet å verve seg gjennom tyske avdelinger. Noen annen måte å hjelpe finnene på i deres frihetskamp mot Sovjetunionen fantes ikke. De rettslige omstendigheter for krigsdeltagelse var uklare de første krigsårene. Det fremherskende motivet for dem som meldte seg var antikommunismen. Frykten for sovjet-imperialismen viste seg senere å være berettiget ut fra nylig utkomne historiebøker av anerkjente forskere. I 1941 hadde Stalin klart utarbeidede planer for å angripe Vest-Europa. Men dette er ikke alltid blitt forstått.»

Dette innlegg av profesør Alnæs ble senere imøtegått og tilbakevist i samme avisen. Professoren hadde allikevel rett.

Fra Aftenposten, torsdag, 05.12.-96 hitsettes følgende:

«Program i NRK 1 Kl. 21.40. Dokumentar: Hitler-Stalin - den farlige alliansen. Del 3: Konfrontasjon. Frem til nå har de fleste trodd at Stalin ble angrepet av Hitler og at Sovjetunionen ble tvunget inn i en krig de ikke ønsket. Sovjetiske offiserer forteller for første gang om denne hemmeligholdte planen. (3:3) Fransk produksjon. Norske kommentarer: Bjørn Egil Eide.»

Separat omtale av dette programmet med utfyllende dokumentar:

«Stalin ville ta Tyskland. I den tredje og siste delen av serien om Hitler og Stalins hemmelige allianser, blir det kastet nytt lys over

selve krigsutbruddet mellom de to tidligere diktatorene. Hittil har de fleste trodd at det var Hitler som plutselig bestemte seg for å marsjere mot Moskva. Nyoppdaget historisk materiale viser at dette slett ikke stemmer. Det var nemlig Stalin som satt på den opprinnelige planen om å angripe Tyskland, for gjennom dette brohodet å spre kommunismen videre til resten av Europa. For første gang står gamle sovjetiske officersveteraner frem og forteller om dette.

Ved siden av sine militære seire, vant Stalin også en moralsk seier i Nürnberg da nazistene alene ble fordømt for sine krigsforbrytelser. Sannheten var at også Stalin var ansvarlig for flere av de samme forbrytelsene.»

At Quislings angst for Europas fremtid ikke var uten grunn, fremgår tydelig i et større oppslag i aftenposten for 03.02.-92 med denne overskrift: «Vest-Europa mål for krig med avåpen.»

Warszawapakten planla full bruk av atomvåpen mot Vest-Europa under en mulig krig - helt frem til 1989. Også Frankrike skulle erobres, viser bemerkelsesverdige dokumenter som tyskerne har funnet i DDR.

Fra denne artikkel hitsettes følgende:

«Full bruk av atomvåpen var en «integrert del» av utdanning og operativ planlegging i Warszawapakten. I pakt med tradisjonell sovjetisk militær tenkning satset alliansen også på en massiv offensiv frem til Atlanterhavet, hvis det brøt ut krig i Europa.»

Videre gjengis fra Aftenposten 24.02.-97 med denne overskrift:

Warszawapakten planla atomvåpen mot Danmark.

Warszawapakten planla å angripe Danmark med atombomber ved innledningen av en mulig tredje verdenskrig, ifølge den danske avisen Berlingske Tidende.

Hvis vi hadde kjent til disse planene, så hadde vi forberedt vårt forsvar bedre,

Kong Haakon ...

Forts. fra side 1

meddelte general Paget at han hadde fått ordre om å innskipe de britiske halvbatjonene fra Åndalsnes til England. Ruge trodde at det fremdeles skulle være mulig å få Dahls styrker ned i Gudbrandsdalen. Mer greie på troppstjeneste hadde selv ikke en tidligere infanterispektør.

Samme hensyn som i Åndalsnesområdet gjorde seg sikkert gjeldende for begge parter da regjeringen samtykket i å bli med til England fra Tromsø 7. og 8. juni. Ruge forteller at kongen ønsket så lite oppmerksomhet om avreisen at en skøyte brakte ham ut til Devonshire fra en sildoljefabrikk utenfor Tromsø.

Ikke alle var like begeistret for engelskmennene. Den 30. mai ville Nygaardsvold ha en større konferanse i Bispegården med Cecil Dormer, kommanderende general og kommanderende admiral, generalene Fleischer og Ruge, øverstkommanderende for de franske og britiske styrker m.fl. Nygaardsvold ba Hambro notere det han sa til Dormer. Nygaardsvold kritiserte kvaliteten på troppene og de stadige tilbaketrekninger som ikke ble varslet. Dormer ble drivende hvit av sinne. Hvis Nygaardsvold ikke fikk til en slik konferanse, ville han gå til kongen og be om at det ble opp tatt forhandlinger med tyskerne. Lørdag 1. juni meddelte Dormer at det øverste krigsråd hadde besluttet å oppgi kampen i Norge. ●

Asylsøkere fra Sudan - Desertører?

Av Anton Olstad, Obl.Mitrsjef, 1940

Et innlegg i Aftenposten 25. mai er avslørende.

Det fortelles at vernepliktige hadde høy risiko for å måtte avtjene verneplikten ved fronten i borgerkrigen i Sudan, og at vernepliktige derfor kunne regne med å få oppholdstillatelse i Norge.

Det må ansees som illo-

jalt og uriktig at Norge tar imot desertører fra andre land. Aftenposten bringer med stolthet en reportasje fra Bergen. Kongeparet fikk der anledning til å høre Bergenssangen spilt av et steelband fra Trinidad.

Det er ikke den raritet man ikke finner på for å fortelle hvor herlig det fargerike fellesskap er. ●

sier Danmarks tidligere forsvarssjef, general K.G.Hillingsø til avisen. Landene i den østlige militæralliansen mente at det var et realistisk alternativ å slippe en atombombe som var ti ganger kraftigere enn den som ble sluppet over den japanske byen Hiroshima under annen verdenskrig. (NTB)

(Fortsettelse følger)

FOLK og LAND

UAVHENGIG AVIS

Ansv. redaktør:
KJELL BLICH SCHREINER
Telefon 61 33 20 87

Adresse: Postboks 3239 Elisenberg, 0208 Oslo.

Redaktøren treffes etter avtale.

Abonnement: Pr. år kr. 160,- (i omslag kr. 200,-, utland kr. 240,-).

Giro: 0808.5164504

Abonnement (10 nummer i året) løper til det oppsies skriftlig.
Annonser forskuddsbetaltes med kr. 2,- pr. spalte mm. Minstepris kr. 100,-.

Utgiver: INSTITUTT FOR NORSK OKKUPASJONSHISTORIE

HER ER MAPPEN DIN

Slett ikke noe burde sjokkere oss lenger, men faktisk fikk vi et lite «støkk» da vi i manuskriptet til Kjell Fjørtofts foredrag i Narvik fikk opplyst at Riksarkivets mapper over også henlagte landsviksaker så sent som i 1998 ble brukt av Rikstrygdeverket i forbindelse med avgjørelsen av enkeltsaker som ble behandlet der.

Så kan vi da begynne å lure på litt av hvert, - bl.a. på om begrunnelsen til avslagene på søknader mange av oss har fått fra folkene i trygdeverket har sin årsak i «retts»-samfunnets forfølgelse av oss.

Det er naturlig å tenke slik, da vi ellers ikke forstår hensikten med Rikstrygdeverkets interesse for mappene våre.

Om våre søknader til Rikstrygdeverket fortsatt inn i år 2000 avgjøres ved hjelp av Riksarkivets «lekkasjer» har vi foreløpig ikke svar på, men vi stiller samme spørsmål som Kjell Fjørtoft gjør i sitt foredrag:

«Er det en fordekt straffemåte som gjør det mulig å kunne nå flest mulig personer helt inn på trappen til den store evighet?»

Les for øvrig Kjell Fjørtofts interessante og delvis sensasjonelle foredrag, - som vi i sin helhet bringer i dette og følgende numre av «FOLK OG LAND».

VI OVERLEVER

Sommeren og forhåpentlig glade feriedager er over, og igjen finnes du «Folk og Land» i postkassen.

Fortsatt vil den nå frem til mennesker som setter pris på en avis som ikke er bundet av kapital- og partiinteresser, men som fritt gir plass for alles meningsytring.

Det er liten grunn til å fortie at bladet rammes hardt av de mange abonnenter som faller fra på grunn av alderdom og dødsfall som følger, men hittil har vi kunnet holde «hodet over vann» ved hjelp av oppegående trofaste venner som «kaster av» hva de evner til driften av bladet.

Nå håper vi at også du vil yte en skjerv, eller kanskje verve noen nye abonnenter.

Vår adresse er kort og godt: «FOLK OG LAND», postboks 3239, Elisenberg, 0208 OSLO.

«Reddere omstreifermisjonen enn for tyskerne og «Quislingene»

En tater forteller «Folk og Land» sin historie fra freds- og krigstid

Av Kjell Blich Schreiner

«Du kan godt skrive mitt virkelige navn, men folk kjenner meg best som «tekker'n. Har i nesten all min tid vært «reisende», forstår du, eller tater som de fleste kaller oss. Jeg syslet som taktekker. Reiste med hest og kjerre rundt om i hver avkrok av landet og reparerte tak og takrenner for bondene. Kjerringa solgte visper og blikkøser, mens ungene holdt seg ved teltet vårt og passet på at lensmannsfolkene ikke rev ned leiren vår. De var fæle mot oss, og vi ble ofte jaget over til nabokommunen hvor lensmannen der lempet oss videre. På Nordfjordeid tok øvrigheten hesten fra oss. Vi fant den igjen hos en bonde som var høyt oppe i menighetsrådet. Gårdsgutten hans var

ivrig opptatt med å spenne den foran en gjødselvogn da vi kom, men da hesten ikke var vant med andre enn meg sparket den ut slik at gårdsgutten falt på trynet i gjødseldammen. Han ble så rasende at han dengte løs på hesten med en kjepp han fant, og det resulterte i en batalje mellom kjerringen min og bonden. Hele familien ble ført ned på lensmannskontoret hvor det ble påstått at vi både betlet og stjal, og dessuten mishandlet hesten vår. (!) Alt svart løgn. Noen i slekta vår kunne nok en gang i mellom være langfingra, men ingen i mitt følge. Vi hadde nok å gjøre, tjente penger og bondene var fornøyd med arbeidet som ble utført. Ellers vil jeg påstå at de «reisende» aldri mishandlet hestene sine. Vi var jo helt avhengige av

dem der vi dro fra sted til sted. På lensmannskontoret ville mannen i menighetsrådet ta ungene fra oss. Lensmannen trodde at dette ikke lot seg gjøre på stående fot og ringte til noe som het omstreifermisjonen.

Der fikk han beskjed om å notere våre navn, og vi ble pålagt å melde oss for lensmennene der vi kom. I løpet av kort tid ville så misjonen finne mulighet for anbringelse av ungene våre. Heldigvis kom krigen og det ble annet å tenke på.»

Det var på Fylkessykehuset i Gjøvik jeg traff «Tekker'n. Vi var lagt inn for de samme skader og i dagene før operasjonene møttes vi på sykehusets lille røkerom til våre daglige doser nikotin. Jeg likte straks «Tek-

Forts. side 11 ➔

Flyentusiaster forteller det historikerne glemmer

Samler store mengder materiale fra luftkrigen over Norge

En talsmann for Norsk Flyhistorisk forening skriver til oss:

«Jeg viser til leder i Folk og Land nr.2 i år. «Kampen for sannhet og rett». I artikkelens siste del står følgende:

«Luftkrigen over landet vårt i årene 1940-45 er svært lite omtalt, og redaksjonen vil være takknemlig for opplysninger om det finnes noen som har arbeidet eller arbeider - med denne del av vår okkupasjons- og krigshistorie.»

Denne antagelse er helt riktig. Det førte til at fire personer med bakgrunn fra mange års arbeid i Norsk Flyhistorisk Forening i 1991 utga boken: FLYALARM Luftkrigen over Norge 1939-1945. Det tok forfatterne nærmere ti år å samle stoffet. Helt på slutten fikk vi også adgang til russiske

arkiver. Boken er dessverre utsolgt fra forlaget. Det er en kjent sak i flyhistoriske kretser at våre anerkjente krigshistorikere ikke har fått med seg at det nærmest uten stans foregikk luftkrig over Norge og vår lange kyst fra 9. april 1940 til krigsavslutningen i mai 1945. Denne krigen - luftkrigen - førte til tap av mer enn 13.000 menneskeliv. Et større antall en det totale tap av norske menn og kvinner under krigen! Videre deltok ikke mindre enn flyvere fra 13 forskjellige nasjoner i operasjonene over Norge.

Det er hentet ut store mengder arkivmateriale fra tyske, engelsk/amerikanske arkiver og flyvere fra de tyske og allierte avdelinger har gitt oss mengder med stoff. Et eget operasjonsregister er

også laget. Mye av dette stoffet vil bli samlet i For- svarets flysamling, Gardermoen - i arkivet der sammen med fotosamlingen. Stiftelsen Militærhistorisk Forum Gardermoen som skal drive den publikumsrettede virksomhet på Flysamlingen Gardermoen, åpnet Flysamlingen den 27. mai i år.

I tillegg til arkivene på Gardermoen har Norsk Luftfartmuseum i Bodø samt Flyhistorisk Museum Sola og Kjeller Flyhistoriske Forening store arkiver med stoff fra krigen 1940 til 1945.

Dette materialet vil derfor bli tilgjengelig for neste generasjons historikere. Til slutt vil jeg bare anbefale alle å besøke våre flymuseum og flysamlinger. De er alle vært et besøk!»

TIL STALIN

De revolusjonære Oslo-arbeideres hilsen

Det store Finnlandsmøtet i Oslo den 17. desember 1939 samlet fullt hus. Flere veteraner i fagorganisasjonen vil huske det, men neppe med glede.

Etter forslag av Egede-Nissen var de den gang med på å sende denne hilsen til kamerat STALIN:

Kjære kamerat Stalin!

Møte av Oslo-arbeidere 17. desember, organisert av det kommunistiske partis avdeling i Oslo, sender deg i anledning din 60 årsdag den 21. desember sin flammende kamphilsen.

Vi vil gjerne forene vår stemme i det kor av begeistring og varm hyllest som i disse dager strømmer mot deg fra proletarene, de fattige bønder, kolonislaver - kort sagt fra hundre av millioner mennesker som i den kapitalistiske verden stønner under undertrykkelsens åk - og først og fremst fra de 183 millioner Sovjet-mennesker som under ditt førerskap har skapt en ny verden, en sosialistisk verden av det veldige russiske rike.

Vi norske kommunister og revolusjonære arbeidere hyller deg som fører for det internasjonale proletariats kamp mot den imperialistiske krig, mot kapitalismen og hele det råtnete utbyttersystem som borgerskapet og de sosialdemokratiske ledere ved hjelp av bajonetter, galger og tukthus - ved løgn og pogrom gjennom presse, radio, kirke og skole opprettholder på ryggen av det lidende folk i alle kapitalistiske land.

Vi hyller deg som føreren for den revolusjonære kamp som skal føre arbeiderklassen og folkene i alle land til seier for kommunismen, samfunnssystemet som ikke kjenner utbytning, undertrykkelse, krig og fascisme, men som er basert på den inderligste solidaritet, på broderskapet mellom alle mennesker.

Kamerat Stalin! Også klassefiendens rasende hat strømmer mot deg i dag. Verre enn noen gang før. Ingen mann blir så utskjeldt, bakvasket og beløyet som deg nettopp nå, da teppet er gått opp for den annen imperialistiske krig og dermed for den gigantiske klassekampens siste akt. Hele den kapitalistiske verdens borgerlige og sosialdemokratiske politikere raser mot deg, mot det bolsjevikiske parti, mot den røde arme og mot Sovjet-Unionen. Og i de kapitalistiske land retter reaksjonen alle sine våpen mot kommunistene, mot det bolsjevikiske partis broderpartier og Stalins partifeller.

Vi vet at ditt råd til oss er: La dem rase. Disse politikere er allikevel sammen med hele det kapitalistiske samfunnssystem dømt til undergang. Under kommunistenes ledelse vil arbeiderne i alle land om ikke lenge løpe storm mot kapitalismens festning og av hele verden skape en sosialistisk verden.

I det vi følger ditt råd lover vi å forsterke vårt arbeid for sosialismens seier i vårt eget land. Vi lover å arbeide utrettelig for å samle de norske arbeidere under Marx, Engels, Lenins og Stalins fane, vi lover i gjøre seierens forutsetning; det kommunistiske parti i vårt eget land sterkere og enda handledyktigere.

Motta påny, kamerat Stalin, vår broderlige gratulasjon på din 60 års dag.

Leve Stalin, verdensproletariatets fører!

Leve den seierrike kamp mot kapitalismen og den imperialistiske krig!

Leve verdenskommunismens seier!

(«Arbeidet» 18.12.-39)

Motstandernes ansvar for Stalins forbrytelser

Hver gang TV viser sine hetsprogrammer om krigens grusomheter opplever NS-folk å få spørsmålet: «Hvordan i allverdens land og rike kunne du være med på noe slikt?»

Men sannheten er at 99,9% av oss aldri har vært med på «noe slikt», og det gjelder også de millioner av andre europeere som var med i nasjonale bevegelser før og under krigen. Tvert om: I den grad tyske og andre ledere har misbrukt sine stillinger og krigsforholdene til å utføre grusomheter, anser vi dem som forrædere mot alt det vi sto for og trodde på.

For vår hverdag under krigen var en helt annen. Hva vi slet og strevet med og for, var å beholde mest mulig makt på norske hender, å få det norske samfunn til å funksjonere med minst mulig skadevirkninger for det norske folk og i stor utstrekning og etter evne å hjelpe landsmenn som kom i konflikt med okkupasjonsmyndighetene.

Dette siste er det få som tror på, men den som skriver dette, har fulgt slikt arbeide på meget nært hold. En tid var han adjutant hos en av våre fylkesførere og kan forsikre at over halvparten av denne høye tillitsmanns tid gikk med til å hjelpe landsmenn i nød, til å klare opp misforståelser og til å få de tyske politimyndigheter til å fare med lempe. Men slikt har selvfølgelig verken han eller andre NS-folk noen gang fått den minste anerkjennelse for.

Videre var vi også i høy grad opptatt av den mer langsiktige oppgave: Å legge grunnen for at vårt folk og land skulle få en fri og uavhengig stilling dersom Tyskland skulle vinne krigen.

Fordi dette var hva vi

Av Joh.

arbeidet med, og fordi dette er våre minner, er det ikke mulig å gjenkjenne seg selv i det hatets og voldens bilde som massemedia så flittig tegner opp.

Forholdet er heller ikke så svært mye annerledes for folk som i andre land var «på den gale siden». Det tyske folks krigshverdag var for eksempel ikke den orgie av hat og forfølgelser som man vil ha oss til å tro. På film og i TV har vi gjennom årene sett mangen hyllest til den jevne engelskmann som under krigen slet for å holde livet og produksjonen i gang, tross alt. Den jevne tyskers liv under krigen var det samme og like heroisk, bare enda vanskeligere på grunn av den massive terrorbombing de siste to-tre år.

Den som skriver dette, vet av selvsyn at slik var det, fordi han i lange perioder av gangen oppholdt seg i tyskland den gang. Og også de aller, aller fleste av dem som hadde makt og myndighet, slet og strevet med de samme daglige overlevelsproblemer og ikke med å pønse ut grusomheter. Det var de få som skeiet ut, og hvorfor skal millioner forfølges og hånes på grunn av dem?

Men dette er bare noen av de mange nyanser i bildet som massemedia neppe noen gang vil underrette folk om.

De første år etter krigen regnet i hvert fall denne artikkels forfatter med at vel ble vi hardt behandlet, men etter noen år ville vi alle være gode venner igjen. Og forholdet var jo også det at ens omgivelser slett ikke var ensidig fordømmende den gang, fordi mange av erfaring visste eller i hvert fall hadde et begrep om det nyttige arbeide de fleste av oss hadde vært beskjeftiget med.

Men senere er forholdene

stadig blitt verre, særlig etter de forskjellige «jubiléer». Tilbakeblikk i massemedia 10, 15, 20, 25 og 30 år etter har stadig mer hensynsløst konsentrert seg om utvekstene, om grusomhetene, om overgrepene, som dessverre også var en del av bildet, men aldeles ikke det hele. Så er da vi som sto på «den gale siden», alle blitt stemplet som forbrytere, mordere, angivere og torturister.

Og det er dette som er vår tids største og utilgivelige løgn, som gir titusener av nordmenn og millioner av andre europeere en daglig følelse av å være undertrykket, av bare så vidt å være tyskernes liv under krigen var tålt av samfunnet. Og vi føler denne forfølgelse og undertrykkelse som hjerteløs og dypt urettferdig.

Så bare dette til slutt: Hvis vi NS-folk skal gjøres kollektivt ansvarlige for enkelte tyske ledes maktmisbruk, er da våre motstandere fra den gang villige til å bære ansvaret for hva en av deres store allierte, nemlig Sovjetsamveldet, har foretatt seg både før og under krigen og ellers gjennom de siste 50-60 år? ●

Go'ord til «Folk og Land»

«La oss kjempe til den bitre slutt (måtte den aldri komme) for at Folk og Land skal leve videre. Her er ikke kommet viktigere skrift i fedrelandet etter 1945 enn nettopp dette blad.

Men det er meget bittert at bladet er redusert til 6 nummer i året. Vi bærer vel selv en del av skylden».

Lektor cand.philol
Kjell Aspaas

«Vi som overlevde skylder våre falne kamerater fortsatt kamp for rettferdighet og sannet»

HELGE WIIKS MINNEORD VED MINNESMERKET I ROVANTIEMI

Minnesteinen over norske frivillige som falt under siste verdenskrig er avduket i fem land. De blir alle stelt og vernet om at lokalbefolkningen på de forskjellige steder, - også av Kirken og de kommunale myndigheter.

Hvert år reiser skarer av våre veteraner - fulgt av falnes slekt og venner - til minnehøytideligheter der slike steiner er lagt, og alltid finner det sted gripende seremonier hvor også lokale krefter deltar.

Slik også under sommerens tur til Rovaniemi i Finland som hadde samlet nærmere 40 deltakere.

Ved minnehøytideligheten her var den norske konsul Tuomi Nikula til stede og en representant for finske veteraner, Poikela. Finsk TV var også på plass sammen med en journalist fra avisen «Lapin Ransa».

Fra de norske deltakere ble en krans i norske farger lagt på steinen, etterfulgt av den norske konsul som la på en krans i grønt med finsk sløyfe. En av deltakerne leste et gripende dikt, - og det ble også holdt taler.

Hovedtalene av ildsjelen og fremste talsmann for de norske finlandskjempere, Helge Nyfeldt Wiig, og av den finske veteran. Ved minnesteinen spilte et musikkorps, som avsluttet minnehøytideligheten med den finske nasjonalsang.

Fra Helges minneord:

En beslutning så alvorlig, ja *dødsens* alvorlig ble det for de 196 som vi i dag er kommet for å hedre.

Hva disse unge gutter og menn har gått gjennom av savn, sult og frost, det kan bare de som har opplevd feltlivets strabaser ha en anelse om. *Dette var frivillig.* Ingen verneplikt sto bak og forlangte dette. Hundre prosent frivillighet for å hjelpe en nabo som *ba om hjelp.*

Helge Wiik deltok i Gratangen 1940.

Dette sa vi *ja* til. Feltlivet med sult, lus, svette, mygg og skitt, mangelfull utrustning, frostskafer var det meget av, men *å gi opp, aldri.*

Men det *psykiske*, det *ikke* å bli forstått og akseptert av hele vårt folk, det skapte og har til dags dato skapt friksjoner i vårt land.

Når 2. Verdenskrig har gitt signalet om *ildens opphør*, og faciten er kjent er det lett å være *etterpåklok*. Den gangen vi lå i våre snøhuler og *Ivan* var aktiv så vel fra bakken som i lufta, da var faren *reell* for Skandinavia. Vi er blitt bebreidet for at vi var i tyske uniformer. Finlands krigspotensial var svekket etter Vinterkrigen. Vårt land var okkupert. Å rømme til Finland over Sverige ville bare

resultert i internering der. Vår *kamp* mot okkupasjonsmakten var alvorlig når vi protesterte ved *å lage en «hinsitzen»* for *å gi uttrykk for at det for Finland vi meldte oss, og at vi forlangte å komme til Finland.* Her forsto tyskerne at vi var ikke til å rokke, og Finland ble vårt *innsatsområde*. Det var ikke fargen på uniformen som var avgjørende. For å komme under begrepet *krigsmenn*, som Haagerkonvensjonen forutsetter måtte vi inn i en krigførende nasjons uniform, Norge var ikke krigførende etter 9.6.-40. De norske frivillige i England var i Batldress som uniform. Ingen bør bebreidet oss at vi *i kamp brukte tyske uniformer og våpen.* Vårt hjerte banket bak den tyske uniformen for Finland *mot Stalintyranniet* som skulle påtvinges oss nordboere. De i Batldress følte vel kanskje det samme som oss, trass i at Stalin var lederen. Vi som overlevde skylder våre falne kamerater fortsatt kamp, for Rettferdighet og Sannhet. Mange vill-ledede motstandere bruker som våpen *løgnen*, Sannheten er vårt våpen.

På vegne av de norske Finlandsfrivillige 1941-44 takker jeg alle framkomte, en takk for at dere hørte på vår hilsen til de falne. ●

Helge Wiik sammen med finsk veteran foran minnesmerket.

Norske frontkjempere vil ha tilbake sin ære

Etter minnehøytideligheten i Rovaniemi skrev lokalavisen «Lapin Ransa»:

Veteranens stemme skjelver når norske Helge Wiik minnes 50 år tilbake i det finske Lappland. Over 80 år gamle Wiik er en av ca. 1000 frivillige nordmenn som kjempet mot Sovjetunionen på den finske fronten i 1941-45. I motsetning til mange svenske og danske frivillige, har ikke Wiik fått noe anerkjennelse for sin krigsinnsats. Grunnen til manglende sympati, er at nordmennene var underlagt tysk kommando under krigen. Under fortsettelseskrigen var de underlagt SS Nord Fjelldivisjon. I de finske troppene var det bare et ti-talls nordmenn med. Etter krigen har ikke de nazistemplede frivillige blitt sett på med blide øyne. Etter krigen ventet 3-6 års fengselsstraff. I Finland har deres skjebne blitt tiet i hjel.

De falne ble minnet i Novajärvi

I dag er det lite igjen av det som var en hel bataljon. En forsamling av gamle er ute for å hedre falne kamerater. Sist skjedde det på tirsdag ved minnesmerket som er reist i Novajärvi i Rovaniemi. Under klar sol midt på dagen tirsdag, mintes de de norske fallnes skjebne. Til stede var noen ti-talls veteraner og familiemedlemmer. Første gang de norske veteranene fikk anerkjennelse fra sine finske våpenbrødre, var da veteranene fra Rovaniemi la ned krans ved granittminnesmerket. «Det er det minste vi finner kan gjøre», sa Olavi Poikela som la ned kransen. Det at minnesmerket er reist med norske midler, forteller at nordmennene har vært glemt. I Novajärvi har det stått siden 1996. I følge krigshistoriker Eero Elvegren har Finlands politikere og opinionen sett skjævt til de norske frivillige

p.g.a. at SS har en dårlig klang. Elvegren understreker at nordmennenes krigsmotiv var idealisme. En del av nordmennene tilhørte NS, og de andre var, ifølge Elvegren, «på felttog mot bolsjevismen». Nordmennene kom ikke for å forsvare Finland, men for å kjempe ved siden av Tyskland og Hitler. «Men vi må likevel huske at både nordmenn og tyskere var våre våpenbrødre fram til Lapplandskrigen», sier Elvegren.

«Det var Mannerheim som kalte oss hit»

Wiiks tolkning er ulik Elvegrens når det gjelder nordmenns naziforbindelse. Wiik sier at han kjempet mot bolsjevismen, men ser ikke på seg selv som nazist. I følge Wiik kom nordmennene til Lappland fordi Mannerheim ba om det. Vi ville redde Skandinavia fra russerne og sosialismen (kommunismen). De frivillige fikk, ifølge Wiik, tyske uniformer fordi Finland ikke hadde passende utstyr. Vinterkrigen hadde tappet den finske armé for utstyr hardest. Også våpen kom fra tyskerne. Nordmennenes ferd mot øst var blodig, fordi det falt ca. 300, ifølge Elvegren. Nordmennene deltok i kampene ved Kistinki. Da det gikk mot slutten av fortsettelseskrigen, trakk nordmennene seg tilbake sammen med de tyske tropper. For Finlands krigshistorie er det interessant å vite om finnene og nordmennene ble på hver sin side da fortsettelseskrigen gikk over i Lapplandskrigen. Bare nordmennene kan gi svar på det, sier Elvegren. «Jeg har aldri skutt mot finner. Da fortsettelseskrigen var slutt var jeg allerede i Norge», sier Wiik. Da han kom til Norge følte han ikke at han kom hjem. De første fredsårene satt han i fengsel

Forts. side 12 ➔

Den første som falt

Av O.H.M. Moss

Lars Gunnes var første nordmann som ofret sitt liv i kampen mot bolsjevismen.

Han og en rekke andre av «våre» tok konsekvensen av sin vilje til å være med på å velte marxistenes planer om å skape et kommunistisk verdenssamfunn.

De meldte seg til kamp for orden, rettferd og fred i Spania, - for et virkelig demokrati.

Lars Gunnes var en av dem som falt. Den første norske frontkjemper. Dessverre fikk han ikke oppleve det vi andre gjorde; at vår innsats medvirket til seier, - at kommunismens blodige fremstøt over grensene ble slått ned.

Alt takket være 2.verdenskrigs forspill og etterspill som for all verden viste kommunismens sanne «ansikt».

Et «ansikt» Vidkun Quisling og hans tilhengere fryktet først av alle, og som vel også var en av årsakene til stiftelsen av Nasjonal Samling.

7. juni 1968 var Norge 30 meter fra en ny krig

Av Ole B. Hovengen
i «Hj. vernsbladet»

«Det moderne Norge har vært gjennom turbulente tider, fred, så krig og fred igjen. Slik har det vært siden 1945, og folk flest trodde at Norge var trygt, og ikke i noen fare for ny overfalls- makt å la Hitlers grønne krigere. Men nylig ble hemmeligstemplede rapporter fra 1968 nedgradert og offentliggjort, og disse viser hvor nær vi faktisk var en ny krig! La det i korthet refereres:

Forsvaret har nå nedgradert rapportene etter å ha hemmeligholdt alt materiale om junidagene i 1968: Tidlig morgenen 7. juni rullet nær 70 russisk stridsvogner av typen T-54 frem mot norgesgrensen, etterfulgt av sterke angrepskrefter, bl.a. 400 andre militære kjøretøyer, 40 kanoner, samt 100 med mer kanoner som ble

brakt i stilling rettet mot militære mål i Norge.

Norge forberedte seg på krig, soldatene fra Garnisonen i Sør-Varanger fikk utlevert skarpe skudd, og de som vaktet demningen ved kraftverket i Boris-Gleb, hadde sine 88 mm panservernraketter klare til skudd. Dette er i korthet da Norge 7. juni 1968 var meget nær en krig, da Sovjetsamveldet sto truende nær den norske grensen. Om årsaken var at Norge viste klart at de ikke ville la seg ta på sengen som i en viss 9. april, skal signaturen ingenlunde forsøke å forklare. Men at NATO avskrekket Sovjetsamveldet til «nærmere enn de nevnte 30 meter» betviler jeg ikke. Norgeshistoriens dateringer hva turbulente tider angår har odde-tall, så vel 7 - som 9 tallet er merkestall i denne forbindelse ; 1907, 7. juni, og den nevnte 9. april, og flere.

Fred over Alfred Gjerlands minne

Av Gunnar Krebs, Bergen

Vestlandsbonden Alfred Gjerland gikk bort den 8. juni 2000 i en alder av 87 år. Han hadde et langt og rikt liv bak seg i et uttall av aktiviteter for hjem, folk og fedreland. Alfred Gjerland var en mann med klare tanker, solide meninger og et helstøpt sinn og gikk således aldri av veien for å hevde sine synspunkter uansett hvor han stod eller gikk. Han var en belest og opplyst mann.

Dessverre ble han i ung alder angrepet av lungeemfysem som plaget ham resten av livet. Men dette hindret ham ikke i å sette i gang med hårdt arbeide både med kroppen og med ånden.

Alfred Gjerland var uhyre samfunnsinteressert helt fra ungdommen av. Hans lokalhistoriske engasjement og aktivitet i Norges Bondelag i de harde 30-årene gjorde sitt til at det falt ham naturlig å melde seg inn i Nasjonal Samling. Der gjorde han også en solid tjeneste for partiet og det norske folk. Var en tid fylkesleder i Sogn og Fjordane.

Det var Sunfjording han var, født i Viksdalen i 1913.

Ideologisk, historisk og ikke minst mentalt stod han klippefast på 1814- og 1905-menneses grunn. Denne grunnen heter: Hjem, Kirke og Fedreland.

Trass i at han giftet seg sent oppnådde han å bli far til 6 barn som i dag har kommet seg godt frem i livet.

Alfred Gjerland var aktet og respektert av sine naboer og sambygdinger og vil således alltid bli husket for sin hjelpsomhet og arbeidsinnsats, - og med disse ord lyser vi fred over Alfred Gjerlands minne.

KJÆRE FOLK OG LAND

Abonnet i 35 år

Kjære abonnenter!

Vi som stiller med FOLK OG LAND synes det er så oppmuntrende at dere stadig støtter opp om avisen ved innbetaling av abonnementet og med hårdt tiltrengte gaver.

Men en liten bønn til enkelte av dere som glemmer å sette avsendernavn på postgiroblanketten, eller som skriver svært utydelig: **Vil dere gjøre det bedre neste gang?**

Det tar oss mangfoldige timers arbeid hvert år å finne avsendernavn. Vi må kontakte postbanken, andre banker m.v. for å finne ut av dette.

Det ovenstående gjelder også kontingenten til INO.

Du er den eneste røst som holder bladet.

forteller oss sannheten om de virkelige forhold i nåtid og fortid.

Du er den eneste røst som i utrettelig kamp taler vår sak, og plager våre motstanderes ømme samvittighet.

Hvor lenge har de ikke ventet på og lengtet etter at bladet skulle krepere av mangel på næring.

Og hvilken ufattelig fryd og lettelse det ville vekke den dag dødsannonseren sto. I all stillhet ville det bli en ny 8. mai.

Skal dette skje?

Nei, og atter nei.

Riktignok har de fleste av oss ingen overflod, men litt æresfølelse har vi vel i behold. Og vilje.

Det er ubegripelig at ikke alle gjenlevende NS-folk

Og hva tenker og mener alle de som gleder seg over det men som «glemmer» å betale bladpengene i rett tid?

Forstår de ikke at dette arme blad, uten annonseinntekter, trenger hvert øre?

Det er jo et under at det har kunnet holde det gående i nær femti år.

Vi står i den største taknemlighetsgjeld.

Men nå gjelder det å ta et krafttak.

Vi er ikke mange igjen, men la oss som fortsatt er oppegående vrenge våre lommer og yte det vi kan av små og store beløp. Vil vi, så kan røsten lyde klar og kraftig selv med bare 6 nummer i året.

Vår ære er troskap.

Den norske kirkes...Forts. fra side 1

det med de samme farger ren i 1930 forberedte stiftsom prydet Hellig Olavs telsen av «Den Nordiske merke i slaget på Stiklestad. Folkereisning» i Norge, På antemensalet ser vi kong snakket han ofte både om Olavs hirdfolk fremstillet, Solkorset og om Olavskorbærende et skjold med gult set som emblem for denne korsmerke på rød bunn. Selve bevegelse. For å få en prøve på et sådant emblem, hen- samme farger som hirdens. vendte jeg meg til en gull- Dette merke er et av de eld- smed og bestilte en knapp i ste heraldikken i det hele tatt form av et rundt vikinge- kjenner. Og dette kostelige skjold og med Olavskorset, merke har vi altså oppbevart det vil si gullkors på rød på antemensalet i Trond- bunn, som skjoldmerke. Da heims domkirke. - Ingen jeg skulle hente knappen, som har høve til det - bør viste det seg at man hadde unnlåte å valfarte dit for å se vært nødt til å sette en ring landets eldste Olavskors. rundt kanten av knappen for å holde emaljen på plass. Da

Og dette merke på antemensalet er altså grunnlaget Førereren fikk se knappen, for Nasjonal samlings merke, aksepterte han den straks som Nasjonal samlings merke?

Jeg kan fortelle Dem en ke, fordi den kombinerte liten episode i forbindelse Solkorset med Olavskorset! Den var et solkors i Hellig des merket ble til. Da Føre- Olavs farger.

Oliver Fagerheim er gått bort

Av Inger Cecilie Stridsklev

Oliver Fagerheim har fullført sitt livs løp, 97 år gammel.

Han har fullført så mange løp før, ikke minst på ski, til han var over 90 år gammel. Han gikk Holmenkollmarsjen da han var 80 år. Han var en av 100 som har Norges Skiforbunds høyeste utmerkelse. Han var med å starte Holskarrennet i 1930-årene, og Honndalsrennet i 1970. I 1930-årene var han også med å reise hoppbakken Siklebakken. Nitten år gammel overtok han garden etter faren, som og hadde lært ham skomakeryrket. I 1925 giftet han seg med Oline Rygg. De holdt sine løfter til hverandre. Det var et stort savn for Oliver da hun døde i 1990. I februar 1927 ble Oliver syk med pleuritt. Han ble sengeliggende. Det var mistanke om tuberkulose. Heldigvis ble han frisk igjen. I november samme år ble eldste sønnen Ola født.

Oliver viste ikke bare ansvar for egen familie. I 1941-45 var han ordfører, og var et godt vern for sine sambygdingene mot okkupasjonsmakten. Den 1. september 1945 var han og eldste sønnen Ola på 17 år varetektsfanger i Florø. Da det ble foretrukket ugifte, ble Ola sendt ut på en båt sammen med ni andre varetektsfanger. En av dem var hans fetter. De skulle dumpe ammunisjon og sprengstoff samlet fra hele distriktet. En last så eksplosjonsfarlig at den bare burde vært håndtert av spesialister. Det gikk som det måtte gå: Få minutter etter at båten var kommet til dumpeplassen, der Atlanterhavet står rett på, eksploderte båten. Det var 19 mann om bord, og intet å begrave. (Se boken M/S Theklas himmelferd). De fleste av de nære pårørende til de omkomne ble løslatt. Oliver måtte hjem med det tunge budskapet. Ti måneder etter ble sønnen Ola Bjørne født.

Siden ble Oliver dømt til 2 år og 3 måneders tvangsarbeid. Da han satt inne, kunne han ikke betale bot, inndragning og saksomkostninger. Garden ble satt på auksjon tre ganger. Heldigvis var naboene for anstendige til å by, og han klarte å beholde garden fordi han fikk banklån.

Han drev også skofabrikk på Nordfjordeid.

Oliver tok initiativet til den hittil eneste gudstjeneste i Norge med både jødisk, katolsk og luthersk prest. Det var som om han ikke kunne gå med fred i sin egen grav før eldste sønnen var gravlagt. Ingen som var der vil kunne glemme denne gudstjenesten på øverste dekk på M/F Losna. Det skjedde på åstedet, på dagen og timen 50 år etter ulykken. Pårørende fra tre land var til stede, da alle 19 om bord ble gravlagt. Den første skuffe jord ble kastet på havet av den engelsk/jødiske aronittiske presten, den andre av den katolske tyske pater i Ålesund og den tredje av soknepresten i Hornindal.

I Olivers siste år bodde han på Fagerheim med sønnen Ottar og sønnesønnen Ove med familie. Takk være Ottar, oldebarnet Siri og hjemmesykepleien fikk han være hjemme nesten til det siste.

Han døde forsonet med Gud og mennesker. Sine motstandere hadde han tilgitt.

AP-folkene som ville avsette Konge og regjering

FORLANGTE FLERE AV SINE INN I DET NYE RIKSRÅDET

Da Terboven 18. juni 1940 dro til Hitler med *Presidentskapets forslag om at Konge og regjering skulle avsettes, hadde han i tillegg med seg et brev, forfattet av redaktør i «Arbeideravisa», Trondheim, Ole Øysang, advokat H.J.Hjort, Evensrud og Harbeck.*

I forbindelse med en særoppgave fikk «Folk og Land» før sommerferien en henvendelse fra «Truls i Fredrikstad», med bønn om vi kunne sende ham brevetts innhold.

Selvfølgelig gjorde vi det.

Det lød:

«Til
Det Tyske Folks Fører.

Den vilje til så vidt mulig å respektere norsk konstitusjon som ble vist av okkupasjonsmakten derved at dens representanter medvirket til dannelsen av det Høyesterett oppnevnte administrasjonsråd, reddet landet fra en uoverskuelig krise. Den samme vilje er kommet fram i Reichskommissar Terbovens tale, hvor han sier:

«Det tyske folk rekker fram, ærlig, oppriktig og uten forbehold en åpen hånd til det norske folk, og er parat til kameratslig samarbeide på grunnlag av gjensidig aktelse.»

De oppgaver som der Reichskommissar fremstillet som felles for nordmenn og tyskerne, vil der være enighet om blant nordmenn. Hans uttalelse at han hadde bare et «eneste mål», nemlig:

«Å sette i gang igjen og gjennomføre det fredelige gjenreisningsarbeid av det norske næringsliv med alle til rådighet stående midler, og i hele befolkningens

interesse. Innenfor rammen av en slik oppgave kan det etter mine begreper ikke eksistere noen forskjell og slett ingen motsetning mellom min vilje og en patriotisk norsk holdning.»

Den således utstrakt hånd og det klart fremlagte program står i samsvar med der Führers hilsen til det norske folk, hvor han anerkjenner landets strid og gir uttrykk herfor gjennom den usedvanlige handling å frigi de norske krigsfanger.

Ved de etter 9. juni foreløpig førte forhandlinger mellom tyskerne og norske representanter er det fra begge sider vist vilje til å finne en ordning av det indre norske styre som kan tilfredsstille begge parters saklige interesser, noe som lover godt for det framtidige forhold mellom partene.

I samsvar med dette har Stortingets presidentskap i dag for Reichskommissar Terboven framsatt et forslag til midlertidig ordning av styret i Norge. Vi foreslår at det i stedet for Kongen og regjering Nygaardsvold opprettes et norsk riksråd.

Forslaget er framsatt i tillit til at ordningen av det tyske okkupasjonsstyre i Norge vil undergå en tilsvarende forandring. Det norske folk er beredt til å slutte fred med Tyskland hvis det tyske rikets Fører mener at tiden hertil er kommet. Skjønt kampen i Norge naturligvis har voldt sår for folk og land, så er krigen dog fra begge sider blitt ført på en slik måte at disse sår kan leges.

Norge har siden 872 alltid vært et kongerike. Etter 500 års forening, dels med Danmark og dels med Sverige, fikk det sitt eget kongehus i året 1905. Av folket ble det følt som en gjenreisning av det norske riket. Det

nasjonale kongedømme er derfor som institusjon fast forankret i folkets hjerte.

Disse følelser ble særlig styrket da arveprinsen Harald ble født for 4 år siden, som den første norske kongesønn som var født i landet på mange hundre år. Særlig arveprinsen oppfattes derfor i folket som et nasjonalt symbol.

Det er blitt forsikret oss fra tysk side at Norges forfatningsmessige statsform som kongerike også skal bestå i framtiden. For det norske folk er dette av den største verdi.

Skjønt det fra norsk side er rettet anmodning til Kongen om å abdisere for seg og sitt hus, vil vi under hennsynstagen til vår historiske utvikling anmode om at hermed adgangen til i sin tid å tilby arveprins Harald den norske trone ikke må være stengt. Vi har den sikre overbevisning at tysk høysinn i denne sak vil bidra avgjørende til å fremme den vennskapelige utvikling mellom Norge og Tyskland, som også er vårt mål.

Oslo, den 18. juni 1940

Det var Magnus Nilssen, Thorvik, Alfred Madsen, Elias Volen, Ole Øisang og Nic. Næss som fikk oppgaven med å forberede det kommende riksråd. Av medlemmer fra Nasjonal Samling skulle Axel Stang lede idrettsdepartementet, Jonas Lie, politidepartementet, advokat Hjort skulle lede gjenoppbyggingen og Victor Mogens ble utpekt som propagandaleder.

Det norske Arbeiderparti protesterte mot sammensetningen av riksrådet. Ikke mot noen av medlemmene fra Nasjonal Samling, men mot at DNA ikke fikk flere enn to mann i rådet. ●

Fjørtoft med tungt ... Forts. fra side 1

som ble fylt opp med alt de kom over av tyske dokumenter. Straks kassene var pakket, ble de fraktet bakover fra fronten og sendt videre over til USA. Her ble samtlige dokumenter overført til mikrofilmer før de med årene ble sendt tilbake til Tyskland.

Mikrofilmene er samlet i en egen avdeling i The National Archives of United States i Washington. Der kan det bestilles kopier av den enkelte filmrull. Det betales bare for kopieringen. Men det er likevel ingen enkel sak. En må vite i detalj hva en er ute etter. For alene katalogene over innholdet på mikrofilmene fyller flere større rom. Det er snakk om millioner av tyske dokumenter som er blitt avfotografert. Det er derfor ikke enkelt å lete seg frem der uten omfattende hjelp fra arkivet.

Selv var jeg heldig som hadde en venn som var dypvannsdykker. Han arbeidet i arkivet i Washington over lengre tid på leting etter skipsvrak på norskekysten fra krigens dager, og noterte da samtidig ned arkivnumrene på filmruller der partisanene var nevnt. Det var derfor en enkel sak å bestille inn materialet. På rullene var det tusenvis av tyske dokumenter av alle slag. Ikke bare om partisanene. Noen eksempel: - LXXI. Armeekorps 30.8.1941-30.4.1942. Tapet av «Donau II» og «Bahia Laura». Dagsberetninger. Partisan-aktiviteter. Sabotasje. Partisaner. Russisk ubåtangrep på Svenssgrunnen. Angrep på skip. Direktiv for partisanene. Lofotraidet. Måløyraidet. Landingsforsøk. Vardø-Kiberg. Politiraid. Aksjon mot russisk ubåt. osv. osv. I tillegg var det oversikter med navn og posisjoner over torpederte og forliste skip langs kysten av Nord-Norge.

Uten det tyske materialet

fra USA på mikrofilm vil det ikke vært mulig å skrive bøkene om partisanene. Heller ikke boken om tvangsevakueringen av Finnmark - «Vi fikk vår frihet» fra 1984 : En bok det ble mye oppstyr rundt.

Fra 18. oktober 1944 startet de tyske ødeleggersene av Finnmark. 24. oktober faller Festung Kirkenes. Det røde flagg vaier over ruinhaugene. I dagene som kommer er endeløse tyske militære kolonner på veg nedover mot Tana langs Riksveg 50. Og midt oppe i kaoset som strekker seg seks-sju mil vestover, sleper mindre avdelinger med russerfanger seg fremover skritt for skritt. Utsultete og fillete. De fleste av dem er som levende lik.

I London kjemper regjeringen Nygaardsvold en hard kamp for å få sendt 2. bergkompani fra Skottland oppover til Finnmark. Men Norge er lavt prioritert av de allierte, noe som fører til stor frustrasjon innad i London-regjeringen. Til slutt får regjeringen plass til en symbolsk styrke på 280 mann om bord i den britiske krysseren HMS «Berwick» som 1. november (1944) får følge med en konvoi oppover til Murmansk. Derfra bærer det landeveien med lastebiler frem til Kirkenes.

Der møter de norske soldatene som har ligget i største trygghet i Skottland under hele krigen, en desillusjonert befolkning som hadde mistet alt. Som bor i kjellermurer og under båt-hvelv. Som graver i ruinhaugene på jakt etter tysk hermetikk eller annet som ikke ilden har fortært. De lenge lovede matforsyninger over BBC fra London-regjeringen uteblir. Folk forsto derfor etter hvert at de fortsatt måtte klare seg selv. Bitterheten øker. Og det kommer med ukene til harde konfrontasjoner mellom soldater fra 2. bergkompani og den sivi-

le befolkningen når mindre grupper av soldater begynner å ta seg til rette på egen hånd overfor hva de mener er «Tysker-tøser». De bruker vold og går løs på dem med sakser. Under krigen var det mellom 90 000 og 130 000 tyske soldater som enten var på vei inn til Litsa-fronten på Fiskerhalvøya over Kirkenes - eller de var på veg ut fra fronten. Sør-Varanger kommune hadde den gang omkring 17 000 innbyggere. Det var rekviert rom til tyske offiserer og soldater i de fleste hus i kommunen. Derfor måtte det oppstå et helt spesielt forhold mellom tyskerne og de norske innbyggerne som var i stort mindretall. Dette forsto ikke de norske soldatene som kom østover til ruinhaugene fra tryggheten i Skottland. Ingen av dem hadde noen gang vært i nærheten av tyske okkupanter. De hadde aldri opplevd et bombeangrep, så hvordan skulle de vel kunne forstå?

Ganske tidlig denne vinteren sendte London-regjeringen ut paroler der befolkningen ble oppfordret til å unndra seg tyskernes tvangsevakuering. Hjelp skulle komme. 23 000 fulgte parolene og rømte ut i terrenget med det lille de kunne bære med seg. Menn. Kvinner. Barn. Gamle. Noe mange av dem angret bitterlig på i ettertid.

Etter noen uker sendes byråsjef Thore Boye, nærmeste medarbeider til forsvarsminister Oscar Torp, fra London til Finnmark. Oppholdet der varer fra 9. desember 1944 til 16. januar 1945. Boye skriver der tre oppsiktsvekkende, hemmelige rapporter til statsminister Johan Nygaardsvold. Jeg fant kopier av dem i et arkiv og brukte deler av materialet i boken. De fortalte i all enkelthet at de som kom over fra Storbritannia for å være til hjelp for sivilbefolkningen i Finnmark nærmest så ned på dem der de levde i sine ruinhauger.

Boye går nært inn på hår-

klippingen av kvinner. Enkelte av de skamferte kvinnene var gifte. Det heter i en av rapportene bl.a. at «... det var en rekke eksempler på at menn «solgte» sine koner eller døtre til tyskerne for brennevin, og tobakk». Og: - «... Det er lett forståelig at disse forhold kom som et sjokk på de norske troppe sendt fra Storbritannia i oktober/november (1944). I hellig vrede fikk de saksen frem».

Rapportene er skremmende lesing som avslører at de som kom over fra den totale trygghet i Skottland ikke hadde noen anelse om hva de sto overfor i Finnmark. Tragedien var fullkommen.

Da boken kom i salg ble forfatteren saksøkt av en tidligere løytnant fra 2. bergkompani for en million kroner i erstatning for «negative ting» som var blitt skrevet om bergkompaniet «mot bedre vitende». Bl.a. hårklippingen av kvinner. En eventuell erstatning skulle tilfalle de etterlatte etter offiserer og soldater fra løytnantens kompani. - «Han skal ha vært hird-gutt under krigen.» Uttalte han friskt til en avis.

Men jeg var bare 15 år da krigen tok slutt 8. mai 1945. Min far, fiskeeksportør Karl K. Fjørtoft, var nært knyttet til Hjemmefronten gjennom sin illegale gruppe som hadde tilhold på hans fiskebrygge på Gamlemoloen i Tromsø. Det ligger for øvrig en rapport om «Gruppe Gamlemoloen» i et av arkivene til Norges Hjemmefrontmuseum.

Etter en tid begynte ting plutselig å skje. Sju kvinner som hadde vært tatt under «behandling» av norske soldater den gang, ba hver for seg om å få stille opp som vitner i «min» rettssak. De ønsket brennende å møte sine banemenn i retten. Noen av dem hadde fått ødelagt sine liv. Men da dette ble kjent for saksøkeren som handlet på vegne av flere andre, bla saken truk-

ket tilbake. To av kvinnene hadde på forhånd utpekt noen av sine plageånder på fotografier. Blant dem var det to personer som kom til å spille vesentlige roller i etterkrigstidens Norge.

Så kan en saktens spørre - hva hadde skjedd med forfatteren om ikke de sju trakaserte kvinnene fra Finnmark hadde stått frem?

I 1986 kom boken «Spionfamilien». En bok om den spiondømte Selmer Nilsen og hans familie i Bakfjord. En øde fjordarm som stikker seg inn mellom bergknatter et sted øst for Hammerfest. Mot slutten av krigen hadde familien hjulpet og skjult en russisk partisangruppe der. To av de tre var russere. Den tredje, nordmannen Arnulf Mathisen fra Kiberg, var gruppens leder.

Sommeren 1948 dukker den ene av de to russerne - telegrafisten Nikolaj Sisov - opp i Bakfjord. Han forlanger da på vegne av spionsentralen i Murmansk at en person fra Nilsen-familien skal bli med over til Sovjet med ubåt for der å bli trent opp for å fungere som spion i Norge. Det ble brukt uhyrlige, sterke trusler overfor familien. I et familieråd faller valget på den da 17-årige Selmer. Selv var han på sjøen da den skjebnesvangre avgjørelsen ble tatt.

Familien stilte helt åpent for meg da forarbeidene tok til i Bakfjord. Jeg fikk lånt ut tre ukjente dagbøker fra 1944 som var ført i pennen av Sigrid (Nilsen) Lindvald, søster til Selmer. Familien fikk gå igjennom det ferdige manuskript, men foretok ingen strykninger eller rettelser. Høsten 1986 og dagen før manuskriptet skulle leveres til forlaget, slår Overvåkingspolitiet til i min leilighet i Tromsø. Det var en stortrykking med elleve mann. De hadde ransakings-tillatelse fra Tromsø byrett, og fant etter hvert fotostatkopier av nærmere 100 strengt hemmelige dokumenter som tilhørte Overvå-

Forts. side 9 ➡

Fjørtoft med tungt ... Forts. fra side 8

kingspolitiet og Den militære etterretningstjeneste.

Under det mange timer lange avhøret denne natten avslø jeg å oppgi hvordan jeg hadde fått hånd om materialet. En forfatters taushetsplikt overfor sine kilder må og skal være absolutt. Det var meget ømtålige dokumenter for de hemmelige tjenester fordi de avslørte at det hadde vært drevet en systematisk politisk overvåking i Nord-Norge av begge tjenester opp gjennom alle år siden 1946-1947. Der var også rapporter som avslørte flere av rapportørenes navn i Nordland, Troms og Finnmark. (Fortsett er navnene på disse usagt av meg.) Jeg hadde en tid følt at det skjedde noe rundt meg som jeg ikke fikk helt tak i. Derfor tok jeg ingen sjanser. Tre dager før Overvåkingspolitiet dukket opp i leiligheten hadde jeg tatt fire sett fotostatkopier av dokumentene og sendt dem til fire sikre adresser i Oslo for oppbevaring der, noe som også fremgår av min forklaring til overvåkingen.

Dagen etter episoden i mitt hjem leverte jeg det ferdige manuskript til Gyldendal i Oslo, og ble samme dag siktet av Statsadvokaten i Nordland etter de såkalte «spionparagrafene» som bl.a. spionen Arne Treholt ble siktet og dømt etter. Andreas Skartveit som var forlagsdirektør i Gyldendal den gang, fikk tilbud fra overvåkingen om å få lese dokumentene som var funnet i min leilighet mot å skrive under på en taushetserklæring. Dette takket han nei til. Derfor kom boken ut som planlagt høsten 1986, noe som ikke ville skjedd uten Skartveits faste holdning. Men samtidig ble siktelsen opprettholdt i et helt år før påtalemyndigheten henla saken høsten 1987. Trolig for i det lengste å opprettholde et slags «press» på forfatter og for-

I årene fra 1989 til 1997 kom det ut fem bøker fra min hånd om krigen i Norge og en om landssvikoppgjøret etter krigen. Til sammen 2 348 boksider med 1018 fotnoter. Det er lagt spesiell vekt på fotnotene for at det skal være mulig for hvem som helst å finne ut hvor kildematerialet kommer fra, og hvor det er å finne. To av de seks bøkene skiller seg ut på grunn av sitt innhold. «På feil side» fra 1991 som tar for seg de mange merkelige hendelsene i Finnmark utover i 1940, flere måneder etter at våpnene var lagt ned fra norsk side. Hendelser som ble styrt av general Otto Ruges hemmelige ordrer før han samme sommer havnet i tysk krigsfangenskap. Og «Oppgjøret som ikke tok slutt» - om landssvikoppgjøret. En bok som omhandler en epoke i norsk historie som norske historikere fortsatt kvier seg for å gripe fatt i med åpne sinn og full tyngde. Trolig fordi landssvikoppgjøret er så uendelig kontroversielt.

Kildematerialet er hentet inn fra mange hold. Ikke bare fra forskjellige arkiver innenfor Riksarkivet, men også fra private arkiver som tilhører kjente personer som var involvert i krigen. De kommer fra begge sider. Det samme gjelder for private dagbøker og brev som mange pårørende har gitt meg åpent innsyn i. I tillegg kommer mikrofilmene med tysk materiale fra Det amerikanske nasjonalbiblioteket i Washington. Likeså har Institutt for Norsk Okkupasjonshistorie latt meg få gå gjennom alt det materialet de hadde der. En lang rekke personer har også fortalt sine historier til meg på lyd-bånd.

Det eneste sted jeg i perioder møtte problemer under innsamlingen av materiale, var ved Riksarkivet som de siste år har slått inn på en

langt mer restriktiv linje enn før. Hadde det ikke vært for sterke reaksjoner fra Norsk Faglitterær Forfatterforenings advokat og Gyldendal Norsk Forlag ville fem av de seks bøkene jeg har skrevet om Krigen og landssvikoppgjøret vært uskrevet i dag. Det ble i perioder ført en kamp nærmest fra skanse til skanse for å få ut det nødvendige materialet. Nå er arbeidet slutført. Og jeg kan stå åpent frem.

Under nazismens åk under krigen var det ikke forsvar for noen. Men i det norske rettssamfunn som ble opprettet på nytt 8. mai 1945 skulle det være forsvar for alle. Også for dem som ble sett på som landssvikere. Samme dag proklamerte høyesterettsjustitiarius Paal Berg at den norske rettsstat var gjenopprettet og at det derfor var slutt med å gi lover med tilbakevirkende kraft i strid med grunnlovens paragraf 97 der det står: - «Ingen lov må gis tilbakevirkende kraft».

Men slik skulle det bare ikke komme til å gå. Tvert imot ble det utferdiget en landssvikianordning i 1944 der de viktigste detaljer i hovedsak var utarbeidet av folk knyttet til Hjemmefronten i Norge - nettopp med tilbakevirkende kraft og i strid i med grunnloven. Professor Jon Skeie som er sett på som en av Norges største lovfortolkere gjennom tidene, kommenterer det slik i et skrift han ga ut sommeren 1945:

«... Dersom en mann blir kjent skyldig i landssvik etter anordningen av 15.12. 1944 er han dermed gjort æreløs for resten av livet, han blir fradømt det vesentligste av sine midler, utelukket fra retten til selvstendig arbeid - og faktisk også fra adgang til arbeid i andres tjeneste, og vanæren rammer til like hans pårørende. Det er da unektelig en hard ordning at han ikke skal ha adgang til å få dommen prøvd for høyere rett. Vi har aldri i vår historie hatt en

sådan rettsløshet.»

Flere av våre samfunns-topper kritiserte i sterke ordlag landssvikianordningen allerede fra sommeren 1945. Blant dem var bl.a. major O.H. Langeland som var Milorg-sjef for Oslo-området under krigen. Andre som gikk knallhardt ut flere ganger var den senere stortingsmann og statsminister Jon Lyng som var statsadvokat og aktor under Rinnan-saken i Trondheim.

Saksordføreren i justiskomiteen sorenskriver og stortingsmann Ketil Skogen sa rett ut i Stortinget at en i justiskomiteen så det slik at det var mye mer en dommervirksomhet de utførte i komiteen - enn en lovgivning. Det ligger mye i denne formulering. Først den 6. februar 1947 fikk Stortinget landssvikianordningen til behandling for vedtak. Men da hadde anordningen allerede vært praktisert av de norske domstolene i nærmere to år. Også professor Johs. Andenæs hadde sterke innsigelser mot flere sider av anordningen. Noe som førte til visse endringer bl.a. i måten å praktisere den på når det gikk på økonomisk landssvik. Så sent som i 1964 sa John Lyng under en debatt i Stortinget:

«... Hadde vi på dette tidspunkt stått helt fritt, ville vi kanskje ha foretrukket ikke å lovfeste reglene som disse i landssvikforordningen, ikke fordi vi fryktet for at den skulle bli brukt utenfor gjeldende straffelovgivning, men fordi vi mente det ville være greiest å holde seg til gjeldende straffelovgivning og ikke noe annet. Og når vi tok et annet standpunkt, var det klarligvis fordi anordningen allerede på det tidspunkt var brukt atskillig over to år i rettsoppgjøret. Her kommer atter det forhold frem at Stortinget følte seg bundet av at så mange allerede var dømt etter forordningen. Har vi gjort så galt så lenge, må vi fortsette å gjøre galt så det ikke blir gjort forskjell. For

det gale vi har gjort, kan eller vil vi ikke rette på».

John Lyngs ord 19 år etter krigens slutt er i virkeligheten en knallhard og satirisk dom over det landssvikoppgjør Norge la opp til allerede mens krigen fortsatt pågikk. Ingen representant tok den gang til motmæle mot Lyng. Dette bør fortelle oss nordmenn noe i klartekst 54 år etter krigens slutt. Det gir stor grunn til ettertanke.

Overlege Jon Leikvam var nært knyttet til hjemmefrontens ledelse. Også han gikk hardt ut. Fra første dag gikk han inn for en humanitær og psykologisk holdning til de NS-folk som skulle stilles for retten. Særlig skarpt reagerte han over den form for mishandling og psykisk terror som ble gjennomført i mange fengsler og fangeleire overfor fanger som ventet på å bli stilt for retten. Og Leikvam visste hva han snakket om. Han var overlege for samtlige fengsler i Oslo-området etter krigen og kjente derfor i detalj til hva som pågikk av terror den gang. Det samme gjelder for rettspsykiater Gabriel Langfeldt. Også han fordømte store deler av landssvikoppgjøret med sterke ord.

Andre som kan nevnes er overlege Johan Scharffenberg ved Botsfengslet og høyesterettsadvokat Geir Holm som sammen med mange, mange andre kjente nordmenn i de første etterkrigsår kritiserte landssvikoppgjøret på det sterkeste. Noe som later til å være glemt i dag av mange av våre historikere fordi dette ikke passer inn i den tilsynelatende heroiske norske frihetskamp som skildres på og mellom linjene i mye av det som har vært skrevet opp gjennom årene. Derfor skal vi ikke glemme i dag at Norge var det okkuperte land i Europa som trolig slapp lettest fra krigen. Ikke minst når det er snakk om falne.

I 1948 gjennomførte pro-

Forts. side 10 ➡

MANNEN SKAPT AV KVINNEN

Av Kjell Blich Schreiner

Når forflatningsprosessen blant menneskene fortsatt går sin gang så skyldes dette i første rekke kvinnen av i dag.

Det er en dristig og lite chevaleresk påstand, men la oss se litt på kjennsgjerningene:

Hun stimulerer ikke lenger mannen i hans arbeid, i hans skapergjerning, gjennom hans drøm, hans dikteriske og kanskje også mer jordnære lengsler. Han drives ikke lenger til å sette alle sine krefter inn i talentets tjeneste, fordi dets viktigste stimulans er praktisk talt forsvunnet: Kvinnens innflytelse og ærgjerrige beundring.

Saken er nemlig den, at kvinnen av i dag har nok med å pleie sitt eget talent. I vår tid utfører hun alle mannens gjerninger, - ofte bedre og hurtigere, ofte mer raffinert og dristig enn han selv. Vi finner henne ved statsrådsbordet og i Stortinget, hun driver industrielle tiltak med stor dyktighet, hun trer nyskapende frem i alle kunstarter, hun studerer liv og selger i mikroskopet, hun kutter blindtarmer og abscesser, hun taler fra kirkens prekestol eller leker med sitt fly under himmelhvelvet. Hun behersker veiene i Valkyriers stormritt og tar slalomløypene med sikker gratie. Hun graver i fortidens dugte hemmeligheter og bestiger de høyeste fjell.

Hva blir det så egentlig tilbake å beundre hos mannen enn muligens visse muskelbundters fysiologiske prosesser?

I sitt innerste vesen er kvinnen som kjent mer vir-

kelighetsnær og realistisk enn mannen, som det nå ikke er noe særlig å drømme om lenger. Hun har annektert hans bukser og har satt *ham* til barnevakt og bleievask. Den unge mannen av i dag merker ikke selv hvordan han etter hvert er blitt redusert og fornedret, mens der går stønn av latter blant jentene på kontorer og andre arbeidsplasser de har annektert. Herkules er kommet i Omfales tjeneste.

Vi eldre mannkjønn smiler. Men vårt smil er fylt av et visst vemod, blandet med deltakelse. *Vi* - de siste skudd på mannens stamme - føler en takkens fred fordi vi slapp unna i tide. Fra den stund den unge mannen la sine hender på barnevognen, fra den dag av var han allerede fortapt. Hans Dalila gjorde ham svak. I dag prøver han tåteflasken mot sitt kinn, han henger klesvasken pent på snoren, hvoretter han går på badet og pynter seg med sine nye øreringer.

Nå sitter ikke kvinnen lenger i sommerhagen og leser Burns. Hun tripper ikke lenger med yndefull gratie over kantestenen eller sender gåtefullt lovende smil til sin kavaler. Hun står selv på stigen og maler huset, mens mannen er sendt av sted for å hente flere sigaretter.

Matriarkatet er underveis, - skapt av mannen.

Kvinnen har mistet ridderen, men har fått sin lanseknekt. Han hilser henne ikke lenger i ærbødig hyllest og med sinnets knefall. Han beiler ikke til henne i høviske glade vendinger eller skriver følsomme og tåpelige ord til hennes hjerte.

Hun har skapt den nye unge mannen. Hun har for-

met den slående sleivete Prestley-typen vi så ofte møter. Han som overtrer de elementære høflighetens tradisjonsbundne krav, - han som går først gjennom døren eller lar sin kvinne bakse alene med kåpen. Han som gjerne taler høyrøstede og uhøviske ord hjemme eller ved restaurantbordet og ikke eier en tanke som er hans egen. Denne mannen har kvinnen skapt og hun ler en oktav høyere enn ham, som en slags anerkjennelse til hans kjønn. Hun har tillatt ham det verste av alt: Å forræde sitt eget kjønn, og dermed også hennes. Men innerst inne føler hun kanskje nå og da en vag og uklar lengsel etter den ømme, hensynsfulle unge mannen. Etter denne dumme forelskede og ofte klossete unge mannen med de tåpelige dikt. Etter litt oppmerksomhet, en rose på en vanlig hverdag, utenom de obligatoriske blomsterbuketter til gebursdager og bryllupsdager, etter å lytte til en liten hemmelighetsfull Barcarole i sommernatten, eller oppleve at døren åpnes og stolen settes frem for seg, ikke på kjøkkenet, men ved et bord i stuen dekket opp til et festmåltid for to, og dertil en flaske av god årgang.

Og, som det heter i gamle kjærlighetsromaner: «Han lot seg drukne i hennes øynes dype tjern». Det var sikkert en vakker død, med vannliljer gyngende over ham.

Men i dine øyne, du unge kvinne av i dag, vokser det ikke slike liljer. Fordi de ingen næring finner.

Og slik du har skapt mannen, former du også dine sønner.

Fjertoft med tungt ... Forts. fra side 9

fessor Arne Næss, cand.jur. lederstillinger og tillitsverv innenfor næringslivet. De ble fratatt retten til yrkesmessige rettigheter som offentlig godkjenning som lærer, som advokat, som lege, tannlege, osv. osv. Og de mistet sine økonomiske rettigheter som det å kunne ha privat eiendom. Kort og godt - den som ble dømt som landssviker om så bare for sitt helt passive medlemskap i NS, ble satt helt utenfor samfunnet i 10 lange år fremover. På denne måten ble de alle brennmerket for resten av sin levetid samtidig som dette automatisk ble overført på barna.

Til sammen 92.805 nordmenn ble siktet for landssvik. 46.085 av dem straffes. Samtidig henlegges det formidable 37.150 saker. Et veldig høyt tall fordi det her er snakk om hele 40% av de siktelsener som ble utferdiget. Dette forteller at en i stor grad arresterte og utferdiget siktelsener for fote for så etter hvert å avklare dette «underveis».

Verken før eller siden har så mange jurister i Norge uttalt seg så åpent og uten forbehold som dette. Undersøkelsen slår fast med klare tall og fakta at rettsoppjøret knappe tre år etter krigens slutt er kolossalt nedvurdert av juristene. 63 av de 150 som svarte på spørsmålene slår uten forbehold fast at oppjøret var galt, og at det ikke var rettslig grunnlag for å fastsette straffeansvar for passive medlemmer av NS. Av de til sammen 46.085 som ble dømt, var 25.180 passive medlemmer som slapp med et forlegg på 500 kroner - pluss det antall døgn de hadde sittet fengslet i påvente av at det ble tatt ut siktelse mot dem. I tillegg mistet de alle sine statsborgelige rettigheter i 10 år fremover.

Men hva innebar så tapet av statsborgelige rettigheter for bl.a. de over 25.000 helt passive NS-medlemmer som ikke hadde noen annen brøde bak seg enn at de hadde betalt kontingenten? De ble automatisk fradømt stemmeretten i 10 år fremover. Fradømt retten til å inneha offentlige stillinger.

● De mistet retten til å inneha

Hva de færreste ellers er klar over, er at også samtlige henlagte saker som ligger i Riksarkivet - 37.150 saksmapper - fortsatt i 1998 brukes bl.a. av Rikstrykdeverket for å avgjøre enkeltsaker som behandles der. Om det i siktelsen til den henlagte sak fremgår at det «antas» at vedkommende har gjort seg skyldig i grovt uverdige forhold under krigen - her tenkes det i første rekke på samkvem med tyskerne på en eller annen måte - så er dette fortsatt 54 år etter krigens slutt nok til å få et nei fra Rikstrykdeverket. Er dette rettferdighet? Eller er det en skjult tilleggsstraff av den siktede til tross for at saken mot vedkommende er blitt henlagt? Eller er det en fordekt straffemåte som gjør det mulig å kunne nå flest mulig personer helt inn på trappen til den store evighet?

●

Reddere omstreifermissjonen ...

Forts. fra side 3

ker'n. Han virket så innerlig snill der han satt med sin Røde Mix, oftest lesende i «Travbladet». Han hadde selv to travhester kunne han fortelle meg, men spilte selv aldri på travbanen.

Kona hans likte ikke spill om penger.

Selvfølkelig kom vi inn på politikk under kosetundene på røkerommet, og fortrolige som vi etter hvert ble med hverandre, fortalte jeg om for'nna dager da jeg var aktiv i Nasjonal Samling og også frontkjemper. Jeg nevnte også at jeg redigerte «Folk og Land», som han fikk noen eksemplarer av. Han viste ikke noen tegn til undring eller overraskelse over min betroelse, men fortalte at han hadde flere venner i Hedemark som hadde vært «nazister».

Det var etter dette han ga meg sin beretning om sine

mange år som «reisende», som jeg godt kunne skrive om i bla-

det. «Var du ikke redd for å bli sendt til konsentrasjonsleir, slik vi har hørt skjebnen ble for tater og sigøynere under krigen?» spurte jeg. «Nei», var svaret. «Min familie og jeg levde lykkelig uvitende om at sigøynere og tater ble fengslet av tyskerne og ført til gasskam- mere i Polen. Tror ikke noen av de «reisende» her til lands led den skjebne. Selv jobbet jeg under krigen på anlegget i Årdal, og var flere ganger hos lensmannen for å få utstedt grenseboerbevis og diverse attester. Han visste at jeg var tater, men kom aldri med noen hentydninger om det.

Faktisk var jeg den gang mer redd Omstreifermissjonen enn jeg var for tyskerne og Quislingene.»

Og etter okkupasjonen?

«Det var da krigen kom til oss «reisende». Spør kjerringen min. Jeg orker ikke lenger å snakke om det, men jeg spør ofte meg selv: Her blir krigsforbrytere etterlyst og hengt for medisinske eksperimenter, sterilisering og terror. Hva med alle disse «bra» og «velansette» her til lands som gjorde det samme mot min slekt og mine frender - mot de «reisende» i fredstid? Hva med forbryterne i omstreifermissjonen?

Hva er forskjellen på krigsforbrytere og fredsforbrytere?»

Min gode venn, «Tekker'n» så på meg, ristet på hodet og fyrte opp snadden sin. ●

EN UHYGGELIG SKAMPLETT

«Det indre samholdet, familiekjærligheten og gruppesolidariteten ble taternes forsvar mot det fiendtlige samfunnet omkring dem. Men de ble knekket som livsdyktige folkegruppe. Historien om behandlingen av taterne er en uhyggelig skamplett på det norske samfunnet.

Helt inn i vår tid ble barn tatt fra foreldrene og satt på hjem for taterbarn.

For mange tater fortsatte vandringen på landeveien inn i barnehjem og sinnssykehus.

Taternes historie er også en historie om sterilisering, tvangsaborter, lobotomering, psykisk terror og annen brutal mishandling». («Verdens Gang» 3. juni 2000.)

Men hva skriver vel ikke Norsk konversasjonsleksikon Kringla Heimsins, redigert av Wollert Keilhau (redaksjonssekretær Terje Baalsrud):

«De romantiske litterære forestillinger om taternes og fantenes frie og herlige tilværelse er fabel og fantasi, som savner holdepunkt i virkeligheten. Fanter og tater er oftest mindreverdige, arbeidsskye mennesker, som lever av betling og forbrytelser av alle slag». ●

Fedrelandssinn - er det en sykdom?

Av E.J.R.

Tidligere var den største lykke i verden å få attest for «Nasjonal holdning». I dag er det fornærmende å karakterisere et menneske som nasjonalist. Fedrelandssinn blir sett på som foraktelig og lavt. Det er en forunderlig utvikling.

La meg med en gang slå fast at det er nødvendig å forholde seg til hele verdenssamfunnet. Vi har et medansvar for hele menneskehetens skjebne. Også ting på helt andre kanter av kloden angår oss og kan ofte gjøre vår medvirkning nødvendig.

Men er erkjennelse av å tilhøre menneskeheten bør ikke forhindre at vi pleier og verner det som er vårt eget. Å fornekte det man kommer fra og har sine røtter i, er uklok gjerning. Verden som helhet tjener ikke noe på at vi forsømmer å ta vare på vårt eget område og vårt eget folk. Tvert imot. Forringer vi vårt eget, forringer vi verden.

Det som imidlertid har brakt nasjonalismen i vanry, er de utslag av ren sjåvinisme som det har vært eksempler på. Blant andre det nasjonalsosialistiske Tyskland er i denne forbindelse ikke helt uskyldig, men det finnes utallige andre eksempler. Engelskmennenes holdning overfor «foreigners» er ikke særlig mye bedre. Det som kjenner tegner sjåvinsismen er en overvurdering av sin egen betydning.

Men dette er ikke den sanne nasjonalisme. Fedrelandssinn vil si en klar bevissthet om at man har fått til forvaltning noe helt spesielt som ikke finnes noe annet sted i verden, og om at verden ville bli fattigere om dette helt spesielle forsvant. Det innebærer ikke at man føler seg bedre enn andre,

bare annerledes.

Nasjonal Samling var i høy grad et fedrelandssinn parti. Vi ville verge det som var vårt, det som var vår egenart, og utvikle den videre. Vi var oss bevisst at vi som et nordisk folk hadde spesielle oppgaver i verden, akkurat som ethvert annet folk har det. Vi trodde og tror at folkene er skapt og utviklet forskjellig fordi det er en hensikt med det og årsaker til det. Akkurat som møtet mellom høyst forskjellige individer skaper dynamikk og utvikling, er spillet mellom nasjonene en forutsetning for at verden går fremover... om bare dette spillet blir holdt innenfor fredelige rammer.

I dag innprentes vi en annen holdning. Vi skal forakte vårt eget og ofre vår egenart på et såkalt «verdensfelleskaps» alter. Å holde fast på sitt eget, er trangsynt, nærmest sykt. Men faktum er at ethvert menneske trenger så vel en klar identitet som et nært fellesskap for å føle seg trygg. Man hører til i en familie, i en bygd, i en landsdel, i et folk. Man har røtter. Hvis man gir avkall på sine røtter, blir man ikke bare rotløs, men også mistilpasset.

Jeg har intet imot andre folkeslag. Tvert imot betrakter jeg dem med så vel nysgjerrighet som interesse. Men like lite som jeg er interessert i å ødelegge deres egenart, akter jeg å godta ødeleggelsen av min egen. I en verden der alt og alle blandes sammen i en eneste grå grøt, er noe vesentlig gått tapt. Det blir en preglos verden fylt av mennesker uten tilhørighet noe sted.

Nei, fedrelandssinn er så menn ingen sykdom, men derimot en nødvendighet for å holde verden i skapende og dynamisk balanse. ●

BOKTJENESTEN

POSTBOKS 3239 ELISENBERG, 0208 OSLO

- eks. Vidkun Quisling: **Universistiske strøtanker** kr. 50,-
- eks. Harald J. Haugen: **Minner fra krigens dager**... kr. 50,-
- eks. Inger Cesilie Stridsklev: «**M/S Theklas himmelferd**» kr. 100,-
- eks. Vidkun Quisling: **Russland og Vi** (Innbundet) . kr. 200,-
- eks. Vidkun Quisling: **Russland og Vi** (Heftet)* kr. 100,-
- eks. Odd Melsom: **På nasjonal uriaspost*** kr. 50,-
- eks. Knut Steenstrup: **Dilemma*** kr. 50,-
- eks. Sundra Sand: **Hva er Kristen Samling?** kr. 5,-
- eks. Sundra Sand: **Noen enrindringer fra tiden omkring Vidkun Quislings siste dager** kr. 5,-
- eks. Anna Kientopt: **Det fredsfjendtlige trauma** kr. 50,-
- eks. Hans Gervik: **Refleksjoner etter 50 år*** kr. 50,-
- eks. Ståle Fagerland: **Et navn til låns** kr. 100,-
- eks. Johs Myhren: **Skyldig - uskyldig?** kr. 50,-
- eks. John Sand: **Elverumsfullmakten*** kr. 50,-
- eks. Randolph Alnæs: **Frontkjemper** kr. 50,-

Bøker mkr. X - sendes i kort tid ut for kr. 50,- uten tillegg for porto/ekspedisjonsavg.

Ved bestilling av andre bøker betales slik:
Legg til kr. 20,- for forsendelser ved forskuddsbetaling til:
Postgiro 0807-5.15.02.89. Bankgiro 6063.05.00926 eller ved sjekk i kontanter eller frimerker. (Ellers porto og oppkravsgebyr.)

I alt bestilles for kr.

Navn:

Adresse:

Postnr.:Sted:

Georg Stray

Budskapene om bortgang som vi mottar i redaksjonen bringer alle sorg og savn, men vi må akseptere - og vi bøyer hodet i respekt og takknemlighet.

De fleste gjelder mennesker som i årtider har stått fremst på barikadene, og trass i mange nederlag beholdt troen på at vi ville vinne kampen for sannheten og retten.

Det gjorde også Georg Stray som døde i juli, - noen måneder etter fylte 85 år.

Deltakelsen var stor ved hans bisettelse der presen minnet avdøde som en hjelpsom, familiekjær og nasjonalsinnet mann som stod fast og kjempet for det han trodde på. I den forbindelse viste presen til Georg Strays deltakelse i den finske vinterkrig og Mannerheim-medaljen han mottok.

Alt fra ungdomstiden ble han interessert i forsvaret. Med stor iver deltok han i arbeidet innen våre forsvarsorganisasjoner, og i den lokale presse kunne vi i 30-årene finne mange advarsler fra ham i forbindelse med nedrustningen.

Georg Stray var blant stifterne av Forbundet for sosial oppreisning, - senere også foregangsmann for Samtidshistorie som han og Hans S. Jacobsen stiftet. Et råd bestående av 20 medlemmer ble som instituttets ledende organ gitt en dominerende stilling.

Noen år senere kom så Institutt for Norsk Okkupasjonshistorie inn i bildet med sine allsidige og viktige virksomheter, og som stadig fortsetter kampen mot desinformasjon og diskriminering - takket være aktive og trofaste medarbeidere. Et mål for Georg Stray var å få skrevet historien om Arbeiderpartiets ødeleggelse av landets forsvar. Han mente at en bok om «ridderne av det brukne gevær» ville kunne gi bakgrunn for Vidkun Quislings og andres handlinger 9. april 1940.

Dessverre kunne ikke Instituttet finne egnet forfatter til oppgaven, og målet hans ble ikke nådd.

Georg Stray var den første statsautoriserte revisor i Kristiansand og gjennom flere år hadde han det største meglerfirma på Sørlandskysten frem til Rogaland.

I Kristiansand bystyre satt han som representant for Fremskrittpartiet og det bør vel også nevnes at han var æresmedlem av Huseierforeningen i Kristiansand - byen han elsket.

Vi lyser fred over Georg Strays minne.

«U-hjelp» til norske skoler

Av Odd Thomassen

I forbindelse med den pågående lærerdebatt hvor yrkesgruppen får en velfortjent stryk-karakter minnes jeg noen sympatiske unge mennesker jeg møtte i Oslo.

De kom alle fra land Norge yter store beløp til, og som hører under vårt omfattende hjelpeprogram.

Etter megen takk og pris til Norge måtte de innrømme at de var sjokkerte over forholdene på skoler de hadde besøkt, og spesielt over elevenes fremtreden i klasserommene. Maken til mangel på respekt for lærere, autoriteter samt eldre for øvrig hadde de aldri sett maken til. Således hadde en elev fra sin pult ropt til læreren: «Hei du - kom ned her litt».

I relasjon til de mange skrekkberetninger man hører og leser om i dag, når det gjelder tonen i klasseværelset, så var jo det siterte utrop rene blomsterbuketten.

Ansvarer faller selvsagt her helt logisk på lærerstanden som tolererer slik oppførsel. Det kan ligge nær å anta at særlig de yngre krefter fra sin egen skoletid ikke har kjennskap til annen adferd.

Imidlertid: Vår, i egne øyne, eleverte nasjon fortsetter i hissig tempo med å sende hjelp nedover til både tekniske og muligens også høvisk utdannelse.

Men om vi nå ga de stillferdige og sympatiske ungdommer jeg en gang møtte noen stipendier slik at de kunne få øve en del innflytelse og «U-hjelp» innen våre skoler?

Kunne ikke det være en idé?

HVA BLE RESULTATET?

Den 16. januar 1996 sendte Norsk telegrambyrå (NTB) ut følgende melding i dagspressen:

«Det skal brukes inntil to millioner kroner i år på informasjon om krigstiden i Norge. Pengene skal kanaliseres gjennom et eget fond som er opprettet ved en engangsbevilgning på statsbudsjettet.

Fondet ledes av Dag Berggrav, og er underlagt Statsministerens kontor. Fondets hovedformål er å bringe erfaringer fra krigstiden videre til kommende generasjoner.

I disse dager går fondet ut til aktuelle instanser og innbyr til søknader om tilskudd på samlet inntil to millioner kroner i 1996. Henvendelsen går blant annet til fylkesmenn, ordførere og fylkesordførere, samt til en rekke organisasjoner.»

Senere har FOLK OG LAND uten hell søkt å spore opp resultatet av fondets arbeide og bruken av de to millioner kroner som ble bevilget over statsbudsjettet.

Kom det egentlig noe ut av det hele?

Ikke vet vi, da henvendelsene og innbydelsene til søknader om tilskudd bare ble sendt «rettroende».

Det vil si at Institutt for Norsk Okkupasjonshistorie (INO) ble holdt utenfor.

Å bringe erfaringer fra krigstiden (som var fondets hovedformål) gjaldt derfor ikke de langt over hundre tusen nordmenn som sto på den andre siden. Nye, kommende slekter burde vel ha tilgang til dette materialet - uavkortet. Det er meget å hente. Meget å lære!

Meldinger som gjelder abonnement, oppsigelser, annonser og annet som hører inn under ekspedisjonen bes vennligst sendte skriftlig, da redaksjonens telefonkontakt ikke kan ta slike oppdrag.

Norske front . . . Forts. fra side 5

sammen med sine skjebne- regjeringens forståelse, selv kamerater. Etter fengsel- om han stadig har prøvd. straffen måtte han begynne «En som er dømt for lands- et nytt liv. Han startet for svik kan se langt etter krigs- seg selv og var med å bygge pensjon. Etter krigen er det byen Reykjavik. Wiik har sosialister som har regjert, aldri fått det norske folks og jeg er ingen sosialist.» forståelse og enda mindre sier Wiik.●

Institutt for Norsk Okkupasjonshistorie

Adresse: POSTBOKS 3239 ELISENBERG, 0208 OSLO